

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU 2016. -analiza, komentari i preporuke-

Ovogodišnji Izvještaj o napretku je pokazao da se devijacije u našem društvu ponavljaju iz godine u godinu, te da su institucije nemoćne da se sa njima izbore. Iako je registrovan napredak, suštinske promjene nijesu ostvarene. Institucije su i dalje pod snažnim političkim uticajem, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala je strogo kontrolisana od centara moći, dok ostvarivanje i zaštita ljudskih prava ostaje tek daleki cilj.

Nakon čitanja izvještaja, neminovno je fokus na potrebu za snažnijom komunikacijom između građana i institucija kako bi se oslušnuo puls stvarnih potreba, jer sveobuhvatna ocjena stanja u državi nije isključivo stvar vladajućih elita. Uspostavljanje transparentnije i odgovornije uprave na svim nivoima pretaće da bude izazov onoga trenutka kada se stvore čvrsti modeli saradnje sa civilnim sektorom, i kada se građani budu intenzivnije uključivali u donošenje odluka. Izvještaj se sve više fokusira na pomenuto, kao i na dostignuća koji su rezultat sistemskog rada i međusektorske saradnje.

Da Crna Gora znatno sitnijim koracima grabi ka Evropskoj Uniji u odnosu na naše prethodnike, pokazuju i izvodi iz Izvještaja na koje je Građanska alijansa u kontinuitetu ukazivala kada su u pitanju medijske slobode, naročito u svjetlu činjenice da je i Komisija za istraživanje ubistava novinara opstruirana i nema konkretnih rezultata.

Zato pozivamo donosiocce odluka da napokon ozbiljno pristupe uklanjanju prepreka i rješavanju problema koje smo izdvojili u nastavku.

Borba protiv torture i zlostavljanja - Nekažnjivost i dalje prisutna za najteža kršenja ljudskih prava

Izvještaj je potvrdio višegodišnje nalaze GA, posebno u vezi izostajanja hitnih i nezavisnih istraga u slučaju torture i zlostavljanja od strane policije i drugih državnih službenika. Zabrinjava činjenica da slučajevi nasilja nad osuđenima iz ZIKS-a januara 2015. godine i od strane policije tokom prošlogodišnjih protesta ostaju neistraženi i procesuirani. Protiv odgovornih službenika nijesu pokrenuli sudski postupci. Crna Gora je tokom 2015. godine izgubila i pred Sudom u Strazburu u ovoj oblasti (presude Milić, Nikezić i "Orlov let"). U ovoj oblasti je neophodno što hitnije unaprijediti kapacitete kako bi nadležne institucije svoju praksu realizovale u skladu sa međunarodnim standardima.

Nekažnjivost za ratne zločine

Iako se u Izvještaju konstatuju pomaci po pitanju součavanja sa ratnom prošlošću, suštinski pomak koji bi trebalo da se odnosi na istrage po pitanju komandne odgovornosti i ratnog huškanja – je izostao.

Sloboda okupljanja

GA pozdravlja unapređenje slobode okupljanja koja se ogleda u donošenju novog Zakona o javnim okupljanjima i javnim priredbama, koji je značajno usklađen sa Ustavom i međunarodnim standardima. U narednom periodu neophodno je da se omogući puno ostvarivanje ovog prava i bolja koordinacija državnih institucija nadležnih za implementaciju zakona. Posebno zabrinjava ponašanje službenika policije odnosno nezakonito postupanje tokom javnih okupljanja, na koje smo ukazali u dijelu oko nekažnjivosti u oblasti torture.

Prava ugroženih grupa i dalje pod znakom pitanja

Iako se navodi da je ostvaren određen napredak po pitanju prava ugroženih grupa, neophodno je osigurati puno poštovanje zakona i postaviti pitanje odgovornosti kada se oni krše. Posebno su ugrožene osobe sa invaliditetom, pripadnici LGBT zajednice, žene i Romi.

Prava manjina i dalje nedovoljno razvijena

U izvještaju se konstatuju određeni pomaci. Međutim, ostaju brojni nedostaci po pitanju ostvarivanja manjinskih prava. Dijeljenje sredstava od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava će biti unaprijeđeno punom implementacijom novog zakona, dok se na pokretanje pitanja odgovornosti za nezakonite raspodjele – i dalje čeka. Podsjećamo da je Upravni sud, po tužbama GA, poništio pet odluka Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i da Fond nije donosio nove odluke u skladu sa presudama ovog suda što govori o zakonitosti djelovanja Fonda.

Romi su i dalje najugroženija manjinska zajednica i potrebni su dalji naponi na popravljajući ukupnog kvaliteta života pripadnika ove zajednice. Neophodno je unaprijediti sistem obrazovanja zapošljavanja, liječenja i stanovanja Roma. Samo tako možemo govoriti o njihovoj inkluziji.

Saradnja državnih institucija sa nevladinim organizacijama

Građanska alijansa je u prethodnom periodu intenzivno ukazivala i na nedostatke u oblasti saradnje državnih institucija sa nevladinim organizacijama, a posebno kada je u pitanju finansiranje nevladinih organizacija iz državnih fondova.

Izvještaj napominje da je ostvaren određeni napredak u ovoj oblasti, no puna participacija nije postignuta. Neophodno je ojačati transparentnost, ali i kapacitete vladinih struktura, u pogledu saradnje i konsultacije sa nevladinim organizacijama, što je i pokazalo istraživanje Građanske alijanse o participaciji u Crnoj Gori (<http://www.gamn.org/index.php/mn/novosti/389-predstavljani-rezultati-istrazivanja-gradanska-participacija-u-crnoj-gori.html>).

Dodjele budžetskih sredstava mimo zakona

Građanska alijansa je posebno ukazivala na nedostatke u finansiranju nevladinih organizacija iz državnih fondova, o čemu svjedoče i presude Upravnog suda iz ove oblasti na osnovu prijave Građanske alijanse. U izvještaju se i ove godine navodi da Crna Gora mora da uspostavi efikasan

sistem finansiranja NVO kroz održiv i adekvatan institucionalni i zakonski okvir. Posebno se ističe da se Zakon o igrama na sreću koji definiše najznačajnije finansiranje NVO ne implementira na pravi način a da se dodjele obavljaju mimo zakonskih regulativa.

Korupcija

GA je nebrojano puta ukazivala da Agencija za antikorupciju nije transparentna u svom radu, što je pokazao i Izvještaj. Prethodno najbolje oslikava činjenica da je nevladinim organizacijama bilo zabranjeno prisustvo sjednicama ovog tijela, čime su pogaženi postulati kojima bi Agencija za antikorupciju trebalo da teži. Opominjali smo da je u svim segmentima rada Agencija neophodno osnaživanje rada, a to se posebno odnosi na dio oko zviždača, te praćenja kontrole rada političkih partija. Koliko je Agencija samostalna i nezavisna pokazuje i “slučaj Pobrić,, u kojem građanki koja je obznanila korpuciju, nije dodijeljen status zviždača, i ako je na osnovu njenih iskaza pokrenut postupak za zloupotrebu državnih resursa u partijske srhe, a potom je tužilaštvo podiglo optužnice protiv odgovornih u Javnom preduzeću “Željeznice” Crne Gore.

Najveći broj prijava za korupciju i dalje dolazi od strane NVO sektora, građana i privatnih kompanija, dok Državna revizorska institucija uglavnom ne koristi zakonsku mogućnost da prijavljuje i podnosi krivične prijave protiv pojedinaca ili tijela nakon revizija.

Rad Specijalnog tužilaštva

Veliki broj istraga i optužnica u oblasti visoke korupcije, okončan je Sporazumom o priznanju krivice. Zato smo podcrtali da ukoliko u svim predmetima korupcije na visokom nivou ne dođe do otvaranja finasijskih istraga i oduzimanja protivpravno stečene imovine, država će dodatno stimulisati da se ove nezakonite radnje i ubuduće dešavaju. Odgovornost tužilaca bi trebalo da bude mnogo veća, naročito u slučajevima palih optužnica, od kojih je najdrastičniji primjer „Kalić,, , koji će građane Crne Gore kostati nekoliko miliona eura.

Saradnja policije i tužilaštva

U izvještajima GA smo u nekoliko navrata napominjali da bi trebalo unaprijedi saradnju policije i tužilaštva, naročito u dijelu finasijskih istraga i jačanju kapaciteta. Isto je pokazao i Izvještaj o napretku. Napominjali smo da je višemjesečni “rat” tužilaštva i vrha policije oko odabira šefa specijalnog policijskog tima uzdrmao je temelje ove saradnje, krucijalne za sve istrage.

Pranje novca

Baveći se pomacima tokom decenije nezavisnosti, ukazali smo na poražavajuće rezultate koji su pokazali da je ogroman novac u predhodnom periodu „oprana,, u Crnoj Gori, dok je tužilaštvo bilo nemoćno da pribavi dokaze, što je najčešće rezultiralo oslobađajućom presudom, ili je sudski postupak izostao.

Probijanje rokova

Ustavni sud još nije pronašao način na koji bi riješio nagomilane zaostale predmete, a probijanje rokova od 18 mjeseci, zapravo je praksa.

Sloboda medija

U pogledu slobode medija, ne može se govoriti o napretku, sve dok ne budu poznati počinioci i dok ne budu osuđeni napadači na medijske radnike, imovinu, te nalogodavci napada. Neophodno je obezbijediti krivičnopravnu zaštitu novinara u obavljanju njihove profesije od posebnog javnog interesa, imajući u vidu da se oni u Crnoj Gori nalaze pod povećanim bezbjednosnim rizikom. To će bar na neki način obeshrabruti one koji udaraju na slobodnu riječ. U suprotnom, temelji države biće opasno uzdrmani, jer kad nije zagarantovana sloboda izražavanja i pravo na informisanost trpi.

U septembru je počela da radi novoformirana Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i napada nad novinarima, uz apel civilnog sektora da se omogući njen nesmetan rad. Smatramo da je neophodno da Vlada Komisiji omogući bezuslovan uvid u istrage i podatke, kako bi dugogodišnje istrage bez rezultata dobile novi impuls. Takođe neophodno je pospješiti dijalog i medijsku regulativu na način što će omogućiti da konstruktivni amandmani na Zakon o medijima budu njegov budući dio.

Regulatorna medijska tijela

Agencija za elektronske medije bi trebalo da finansijske kapacitete okrene medijskom pluralizmu, te da promijeni i dopuni Pravilnik o programskim standardima koji je pokazao velike nedostatke, naročito iz razloga što dovoljno ne reguliše određene oblasti, te previse široko postavlja sistem opomena za emitere, što je dovelo do toga da određeni privatni mediji tabloidno izvještavanje i kampanje u kojima se blate kritičari sistema iz štampanih- prenesu u elektronske medije. Podcrtavamo i da je neophodno da nezavisni regulatori budu van skupštinskog uticaja. Takođe, Agencija još uvijek nije upotrijebila mjeru oduzimanja licence medijima koji konstantno krše pravila o programskim standardima iako je za to imala prilike.

Predstavljen je i novi Kodeks novinara Crne Gore, no u njemu se ne ukazuje na načine kako sankcionisati one medije i novinare koji ga ne poštuju.

Ne postoji jedinstveno Samoregulatorno tijelo koje bi okupljalo sve medije u Crnoj Gori, te regulisalo njihov rad i pratilo stanje u medijima. Ovaj sektor je i dalje podijeljen i nema naznaka da će se mišljenje i pozicije usaglasiti, iako sve više medija uvodi instituciju Ombudsmana.

Medijska zajednica je vrlo podijeljena, što se naročito moglo osjetiti tokom nedavne predizborne kampanje. Nadležne bi trebalo da zabrine činjenica da je zbog finansijske neodrživosti medija, u protekle četiri godine na stotine novinara ostavljeno na cjedilu, nakon što su u svojim redakcijama ostali bez posla. Zbog loše finansijske situacije izvjesno je da će, baš kao i do sada, trpjeti i kvalitet izvještavanja i profesionalizam u oblasti medija.

Institucije i cenzura

GA smatra potpuno neprimjerenim privatizuju ključnih uloga u institucijama kada su u pitanju odnosi sa medijima. Ličnim stavom dužnosnika prema nekom mediju se često ograničava sloboda medija i mogućnost da dobiju odgovor na pitanja od društvenog značaja, a takođe se ugrožava pravo javnosti da zna.

Ona je evidentnija u slučajevima oglašavanja na zahtjeve za slobodan pristup informacijama dok su najsvježiji primjeri vezani za specijalnog tužioca Katnića koji je odbio da na press konferenciji odgovori na pitanja novinara lista „Dan,, ,uz napomenu da je posrijedi njegov lični stav da pomenutom listu ne daje izjave. GA ocijenila je neprihvatljivim I najavu direktora Agencije za sprečavanje korupcije (ASK) Sretena Radonjića da će uskratiti praćenje rada Savjeta ASK medijima, koji, po njegovoj procjeni, pišu „netačno i neprofesionalno”.

Javni servis

U izvještaju se naročito ističe da bilo kakve promjene uređivačkog tima u Javnom servisu treba da budu sprovedene isključivo u skladu sa zakonom i da Crna Gora ima obavezu da obezbijedi finansijsku i uređivačku nezavisnost RTCG-a. GA napominje da se već duže vrijeme javno spekuliše sa informacijama da je politički uticaj na izbor direktora i uredničkog tima Javnog servisa i dalje direktan i prisutan. Depolitizovni Javni servis je suštinska potreba, a može se ostvariti jedino kroz potpuno i bezuslovno poštovanje medijskih zakona. Međutim, kao i za sve, i za to bi trebalo da postoji volja vladajuće elite da pomenuto obezbijedi.